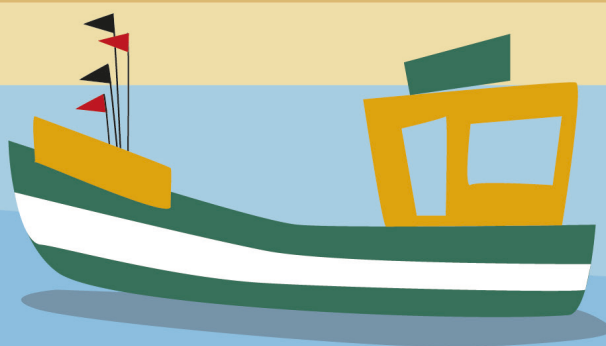

Człowiek i Natura 2000

Jak chronić przyrodę
z korzyścią dla rybołówstwa?

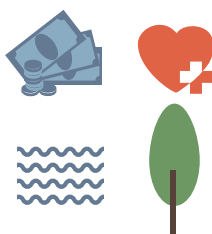
HEINRICH BÖLL STIFTUNG
WARSZAWA
Polska

Streszczenie dla zapracowanych, którzy tylko rzucają okiem na tę broszurę:

Obszary Natura 2000, choć istnieją w Polsce od niemal 20 lat, wciąż są przedmiotem wielu dyskusji, a potrzeba ich ustanawiania jest często niezrozumiała. Sporo ludzi nie wie, jakie przynoszą one korzyści. Ta broszura ma pomóc je dostrzec i zrozumieć.

Obszary chronione generują szereg usług ekosystemowych, czyli korzyści, za które nie musimy ponosić dodatkowych kosztów, np. związanych z oczyszczaniem powietrza, wody, ale również w kwestiach zdrowia. Dodatkowo podnoszą atrakcyjność turystyczną regionu i wspierają m.in. odnawianie się rybich siedlisk.

Na obszarach Natura 2000 można prowadzić działalność. Warunkiem jest, żeby nie pogorszała stanu chronionych gatunków czy siedlisk. Szukanie dróg do rozwoju obszaru z zachowaniem jego walorów przyrodniczych jest możliwe.

20% = 6,5 mld EUR
↑

Szacuje się, że gdyby objąć ochroną 20% obszarów morskich w Europie, to wartość usług ekosystemowych dostarczanych ludziom przez morskie obszary chronione, w tym sieć Natura 2000, mogłoby wynieść nawet 6,5 mld EUR rocznie.

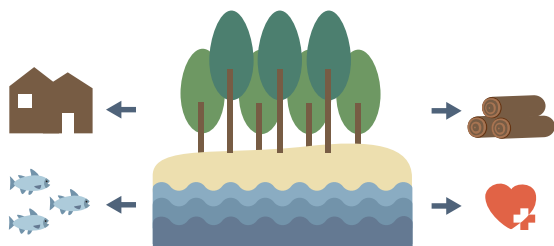

Przykłady korzyści, jakie odnoszą lokalne społeczności i przyroda, znajdujemy na całym świecie. W publikacji wspomniamy o narodowym rezerwacie przyrody Merritt Island w Cape Canaveral w USA, Wyspach Columbretes w Hiszpanii i Zatoce Lyme w południowo-zachodniej Anglii.

WSTĘP

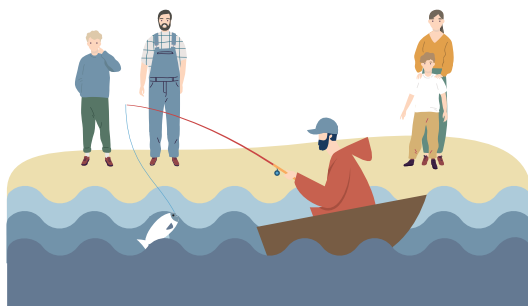
Życie człowieka jest nieodłącznie związane z naturą.

Ludzie polegają na dostępie do czystej wody, czystym powietrzu, żyznej glebie. Morze dawało pożywienie - przez wieki całe pokolenia ludzi na świecie wyspecjalizowały się w połowach, opracowując różne narzędzia i techniki. W nadmorskich lasach i rzekach znajdowano drewno na opał, pożywienie, surowce do budowy domów. Od dobrego stanu środowiska zależało życie ludzi i ich dobrobyt. Choć technologia poszła do przodu, a codzienne życie różni się znacząco od tego sprzed tysiąca lat, to jedno się nie zmieniło. **Stabilne i zdrowe środowisko przyrodnicze jest niezbędne dla dobrego życia – zarówno pod względem zdrowotnym, jak i ekonomicznym.**

Prawie 20 lat temu, 16 kwietnia 2004 roku, wraz z wejściem w życie ustawy o ochronie przyrody, pojawiły się prawne ramy do tworzenia obszarów Natura 2000. Proces tworzenia tych obszarów, w tym konsultacje społeczne, często był prowadzony jednak w taki sposób, że do dziś wiele osób żyjących w pobliżu obszarów Natura 2000 nie do końca rozumie, dlaczego one powstały, co chronią, a przede wszystkim jakie są lub mogą być korzyści z istnienia tych obszarów.

Pamiętajmy, że często właśnie społeczności lokalne mają dużą wiedzę na temat otaczającej ich przyrody, problemów oraz trudności społecznych i ekonomicznych występujących na danym obszarze, znają uwarunkowania kulturowe i rozumieją bolączki i obawy swoich sąsiadów.

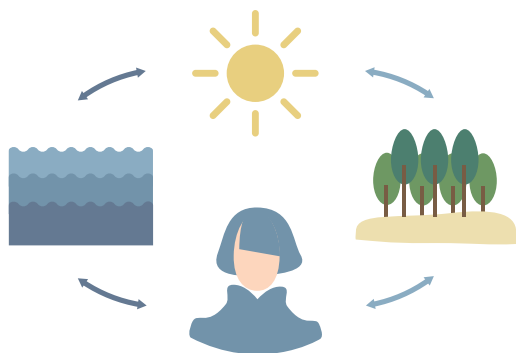

Dlatego właśnie wśród głosów przyrodników, ekspertów, urzędników, planistów czy samorządowców, głos mieszkańców i innych lokalnych interesariuszy jest niezwykle cenny i powinien być zawsze wysłuchany.

Wokół morskich obszarów chronionych (w tym także Natura 2000) narosło wiele przekonań, jakoby ich istnienie generowało szereg ograniczeń. Nie można zaprzeczyć, że w przypadku obszarów chronionych ochrona ich przyrody niesie za sobą pewne ograniczenia, jednak nieśłusznie pomija się korzyści, które te obszary generują. Są one związane m.in. z oczyszczaniem wody przez rzekę czy oczyszczaniem powietrza przez ekosystemy leśne. Zwiększanie poziomu świadomości mieszkańców nt. świadczonych usług ekosystemowych, w tym dostarczanych korzyści zdrowotnych, powinno być realizowane już na etapie ustanawiania ochrony przyrody i kontynuowane w momencie jej realizowania.

TROCHĘ TEORII

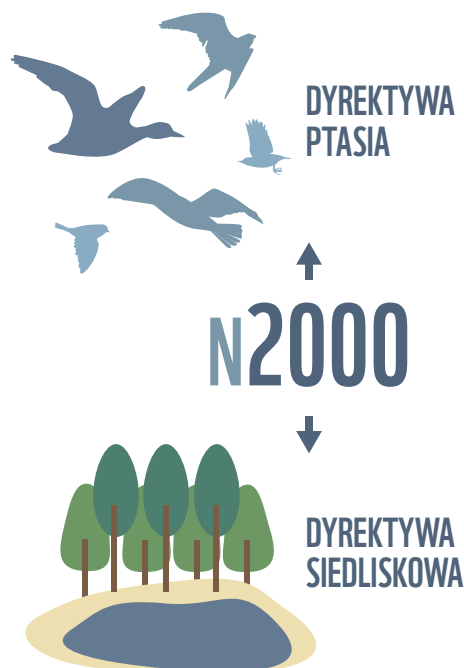
Podstawowym celem sieci Natura 2000 jest ochrona różnorodności biologicznej całego kontynentu europejskiego. Cel ten powinien zostać osiągnięty poprzez harmonijną koegzystencję człowieka i przyrody, co oznacza, że **ochrona przyrody na obszarach Natura 2000 pozwala na prowadzenie różnej działalności człowieka, o ile nie pogarsza ona stanu chronionych gatunków czy siedlisk.**

Nie ma także ochrony ścisłej czy wprowadzonych zakazów, poza jednym – zakazu podejmowania działań, które mogłyby osobno, lub w powiązaniu z innymi aktywnościami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Ocena ewentualnego szkodliwego wpływu konkretnego działania powinna być dokonywana indywidualnie.

Działalność człowieka może odbywać się na obszarach Natura 2000. Musi ona być prowadzona w taki sposób, który nie pogorszy stanu chronionych gatunków czy siedlisk. Jednocześnie ochrona przyrody na obszarach Natura 2000 wygląda inaczej niż w parkach narodowych czy rezerwatach i nie powinna ona stanowić bariery dla lokalnego rozwoju.

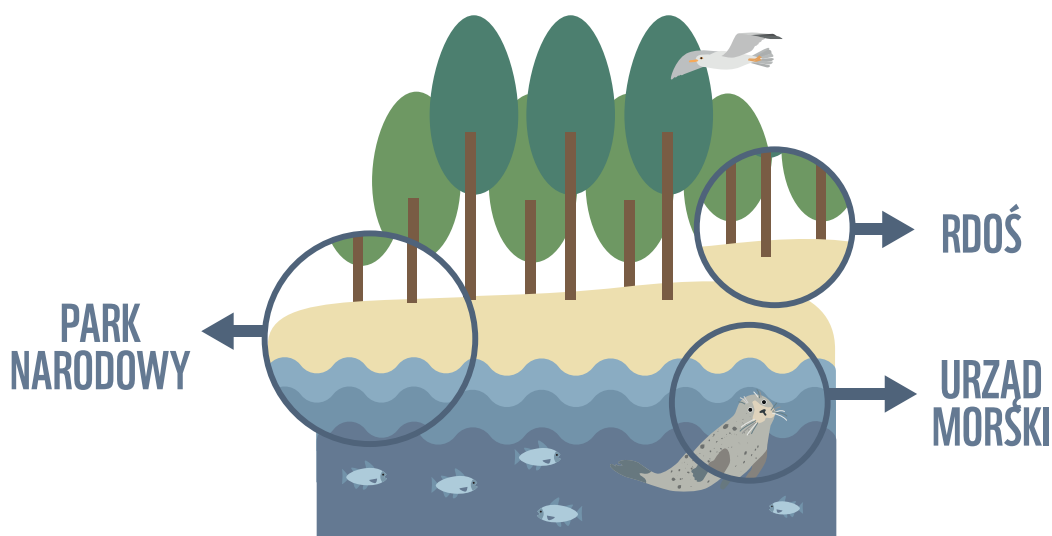
Sieć obszarów Natura 2000 to **najmłodsza forma ochrony przyrody**, wprowadzona do Polski w 2004 r. jako jeden z obowiązków przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej. Obszary Natura 2000 tworzą we wszystkich krajach członkowskich Europejską Sieć Ekologiczną obszarów ochrony Natura 2000. **Na obszarach Natura 2000 ochronie nie podlega całość przyrody, lecz tylko przedmioty ochrony.** Mogą to być gatunki zwierząt, roślin bądź typy siedlisk. Podstawą prawną sieci są dwie unijne dyrektywy: **ptasia**¹, według której wyznacza się obszary specjalnej ochrony dla ptaków (obszary ptasie) oraz **siedliskowa**², w oparciu o którą wyznacza się specjalne obszary ochrony dla zwierząt innych niż ptaki, roślin i typów siedlisk (obszary siedliskowe). W Polsce zapisy obu dyrektyw znalazły się w Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Za **morskie obszary Natura 2000** uznaje się te, które przynajmniej częściowo obejmują wody morskie. W Polsce mamy takich 17. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) sprawuje centralną kontrolę nad funkcjonowaniem całej sieci Natura 2000 w Polsce. Natomiast jeśli chodzi o zarządzanie poszczególnymi morskimi obszarami Natura 2000, sprawa robi się bardziej skomplikowana.

- Nadzór nad obszarem, który pokrywa się z obszarem parku narodowego, sprawuje dyrektor tegoż parku.
- Na obszarach morskich poza parkami narodowymi nadzór sprawuje dyrektor urzędu morskigo.
- Na obszarach lądowych poza parkami narodowymi – regionalny dyrektor ochrony środowiska.

KTO ODPOWIADA ZA MORSKIE OBSZARY NATURA 2000?

Podstawowym dokumentem, który planuje ochronę przyrody na morskich obszarach Natura 2000, jest plan ochrony. Przygotowuje go instytucja zarządzająca danym obszarem. W przypadku gdy takich instytucji jest więcej, najłatwiej by było, gdyby jeden podmiot zajął się planem, ale nie jest to regułą.

PO CO LUDZIOM OBSZARY CHRONIONE

Dlaczego powstają obszary chronione? Co dokładnie oznacza ochrona przyrody w takich miejscach i czy rzeczywiście jest ona potrzebna?

Ochrona przyrody na obszarach Natura 2000 nie jest ustanawiana jedynie dla siebie samej. Dzięki zdrowym i odpornym ekosystemom korzyści odnoszą również ludzie. Coraz więcej badań naukowych wskazuje, że zyski, jakie uzyskujemy dzięki przyrodzie, są duże i da się je odzwierciedlić finansowo. Wartość tych korzyści (tzw. usług ekosystemowych) na całym świecie została oszacowana pomiędzy 16 a 54 bilionów USD rocznie³.

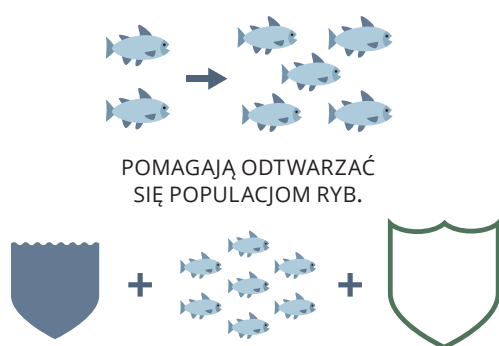
Szacunki wskazują, że wartość usług ekosystemowych dostarczanych ludziom przez morskie obszary chronione, w tym sieć Natura 2000, wynosi nawet do 1,5 mld EUR rocznie tylko dla państw Wspólnoty Europejskiej. Mogłaby ona wzrosnąć nawet do 3,2 mld EUR rocznie, gdyby ochroną objąć 10% obszarów morskich, a przy ochronie 20% – nawet do 6,5 mld EUR⁴.

Czy osoby, które żyją z rybołówstwa, mogą skorzystać z powstania obszarów chronionych? Odpowiedź brzmi: tak i korzyści tych jest dużo.

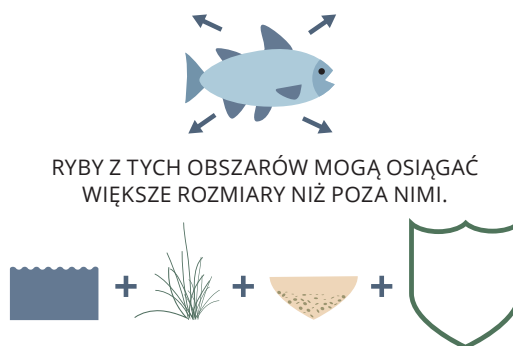
W różnych miejscach na świecie istnieją różne sposoby, żeby połączyć dotychczasową działalność rybaków (zwłaszcza rybołówstwa przybrzeżnego) z ochroną przyrody, przy jednoczesnym zadbanie o ich dziedzictwo kulturowe i utrzymanie miejsc pracy. Każdy obszar ma swoje unikatowe cechy, historię, doświadczenia i ograniczenia oraz jest zależny od różnych czynników, takich jak atrakcyjność turystyczna regionu, współpraca z lokalnymi samorządami, mikroklimat, dotychczasowy stan stad ryb w regionie itd.

W wielu miejscach na świecie utworzone morskie obszary chronione wpływają pozytywnie na środowisko, a przez to pośrednio również na ludzi, których życie i dobrostan opiera się na morzu.

W JAKI SPOSÓB MORSKIE OBSZARY CHRONIONE WPŁYWAJĄ POZYTYWNE NA ŚRODOWISKO?

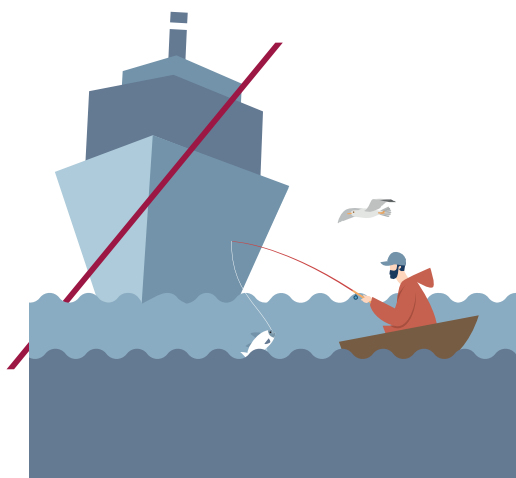

ZAPEWNIAJĄ MIEJSCA ROZRODU LUB ŻEROWANIA DLA RYB.

CHRONIĄ SIEDLISKA INNYCH GATUNKÓW ORGANIZMÓW ŻYWYCH (NA PRZYKŁAD IKONICZNYCH GATUNKÓW SSAKÓW LUB PTAKÓW MORSKICH).

Zmiany zachodzące w ekosystemach dzięki obszarom chronionym mogą wpłynąć pozytywnie na lokalną społeczność. Odtwarzanie się stad ryb zabezpiecza miejsca pracy w branży rybackiej. **Czasem zamknięcie rybołówstwa dla połowów komercyjnych i pozostawienie możliwości połowu dla mniejszych jednostek, kultywujących tradycyjne rybołówstwo lub rybołówstwo rekreacyjne, może być dodatkową korzyścią dla rybaków połowiających na mniejszych jednostkach.**

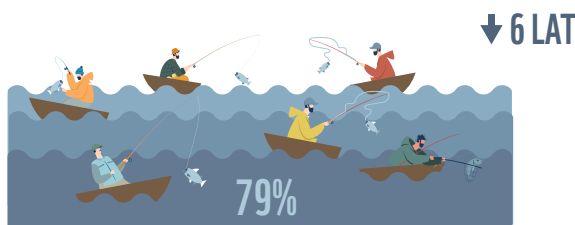

Wzrost wielkości ryb, zarówno pod względem długości, jak i masy, a także wzrost ich zdolności reprodukcyjnej, również są korzystne dla rybołówstwa – połowy stają się coraz bardziej obfite. Natomiast dzięki pojawianiu się w obszarach chronionych innych gatunków, które nie mają wartości połowowej, w niektórych miejscach na świecie zyskuje na tym turystyka, dzięki możliwości nurkowania i rejsów przyrodniczych.

Jedną z największych obaw pojawiających się w czasie rozmów o obszarach Natura 2000

jest wprowadzanie ograniczeń związanych z prowadzeniem rozmaitych działalności, w tym ograniczenia połowów. Choć w przypadku wielu obszarów rzeczywiście dochodzi do wprowadzenia limitów połowów lub zmiany sposobu pozyskiwania ryb, to początkowe zmniejszenie ilości poławianych ryb może spowodować odrodzenie się ich lokalnej populacji. Długoterminowo powinno przynieść to korzyści dla całego obszaru i jego społeczności lokalnej oraz miejsc sąsiadujących.

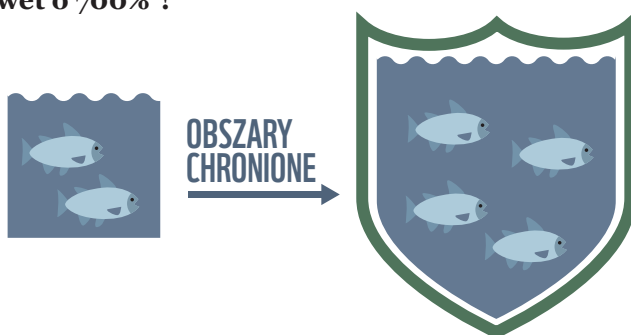
Nawet początkowy sceptycyzm samych zainteresowanych grup społecznych może ulec zmianie. Badania przeprowadzone w australijskim obszarze Port Stephen – Great Lakes Marine Park pokazały zmianę nastawienia samych rybaków względem utworzenia obszaru chronionego. Po sześciu latach od utworzenia morskiego obszaru chronionego z zaledwie 12% rybaków pozytywnie nastawionych do obszaru liczba ta niewyobrażalnie wzrosła. Większość rybaków poparła koncepcję obszaru chronionego (79%), a wielu dodatkowo określiło się jako wykazujących średni (40%) lub wysoki (33%) poziom przywiązania do nowo utworzonego obszaru⁵.

Gdy obejmujemy ochroną konkretne gatunki w obszarach chronionych, nie koncentrujemy się wyłącznie na organizmach samych w sobie, ale uwzględniamy również miejsca ich rozrodu, żerowiska czy trasy migracyjne. To właśnie to wielowymiarowe spojrzenie pomaga tworzyć stabilne warunki do życia, z których korzystać będzie nie tylko środowisko, ale również lokalne społeczności.

Badania potwierdzają, że wprowadzanie różnych rodzajów ochrony obszarowej, od zrównoważonego użytkowania, do stref wyłączających jakiekolwiek połowy i wydobywanie surowców, potrafi efektywnie chronić gatunki morskie i szybko zwiększa biomasę ryb.

W większości przebadanych morskich obszarów chronionych masa ryb podwoiła się w ciągu dwóch lat, a w jednym z kenijskich obszarów wzrosła nawet o 700%⁶!

Widać również znaczące korzyści dla poprawy sytuacji rybołówstwa na terenach z utworzonymi rezerwatami przyrody, gdy porównamy je do obszarów poza rezerwatami lub w tych samych miejscach, ale zanim objęto je ochroną. Według autorów raportu: „w stosunku do stanowisk referencyjnych, zagęszczenie populacji ryb było o 91% większe, biomasa o 192% wyższa, a średnia wielkość i różnorodność organizmów była o 20–30% wyższa w rezerwachach”, niezależnie od wielkości samych rezerwatów⁷.

OCHRONA PRZYRODY

Tworzenie obszarów chronionych jest udowodnioną, efektywną kosztowo metodą zwiększania biomasy i populacji ryb. Morskie obszary chronione pomogłyby w odbudowie wyczerpanych i przełowionych stad ryb. Wiele korzyści pochodziłoby ze zrównoważonego użytkowania obszarów, które umożliwiłyby tradycyjne rybołówstwo na małą skalę, wędkarstwo rekreacyjne i inne rodzaje działalności turystycznej, takie jak nurkowanie czy oglądanie dzikiej przyrody, jeśli oczywiście miałyby minimalny wpływ na ekosystem.

Społeczności lokalne na całym świecie wykorzystują możliwości płynące z dobrze zachowanego środowiska i żyjących w nim organizmów do prowadzenia turystyki opartej na zrównoważonym wykorzystaniu zasobów i koegzystencji człowieka ze środowiskiem. Warunkiem oczywiście jest nie tylko utworzenie obszarów chronionych, ale również odpowiednie zarządzanie nimi – ustanowienie planów ochrony i realizacja zawartych w nich działań. To już zadanie i duża odpowiedzialność organów zarządzających ochroną przyrody.

Koszty związane z prowadzeniem aktywnych działań na rzecz ochrony gatunków chronionych, które mogą być ofiarami przyłowu, są często nie wliczane w rzeczywiste koszty rybołówstwa przemysłowego. Przykładem są żółwie morskie. Wprowadzenie ograniczeń i zmniejszenie śmiertelności przyłowu gadów morskich uwalnia część środków przeznaczanych na ochronę przyrody. Środki te mogą być wykorzystane do wspierania tradycyjnych metod rybołówstwa lub wspierania lokalnej turystyki proekologicznej. Dodatkowo niekonsumpcyjne „wykorzystanie” żółwi morskich

generuje znacząco większe dochody i stwarza większy potencjał wzrostu gospodarczego, generuje proporcjonalnie więcej miejsc pracy, rozwoju społecznego i możliwości zatrudnienia dla kobiet niż połowy konsumpcyjne⁸.

Również rola i zaangażowanie samych rybaków są nieprzecenione w procesie wyznaczania i powstawania obszarów chronionych takich jak N2000. Raport WWF wskazuje, że zaangażowanie rybaków w zarządzanie rybołówstwem tradycyjnym w każdym morskim obszarze chronionym jest najważniejszym atrybutem zapewniającym skuteczne zarządzanie, które powinno obejmować elementy ekologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe. Im bardziej rybacy są zaangażowani w sam proces zarządzania, tym to zarządzanie obszarem jest skuteczniejsze⁹.

PRZYKŁADY ZE ŚWIATA

1. Narodowy rezerwat przyrody Merritt Island w Cape Canaveral - Floryda, USA

Gdy wyłączano z użytkowania dwa obszary morskie na Florydzie, nie kierowano się wcale ochroną przyrody. Pierwotnym celem było zapewnienie bezpieczeństwa pobliskiego centrum kosmicznego. W ten sposób z połowów komercyjnych i rekreacyjnych oraz intensywnego eksploataowania ryb wyłączono 40 km² obszaru. Zanim to się stało, ponad 600 jednostek i ponad 750 wędkarzy poławiało średnio 4,2 mln

kg ryb rocznie. Późniejsze badania pokazały, że z terenu utworzonego w tym miejscu rezerwatu do przyległych obszarów dopływają rekordowych rozmiarów okazy kulbaka czerwonego, troci wędrownej i ryb gatunku *Pogonias cromis*. Omawiany obszar obejmuje jedynie 13% wybrzeża Florydy, a dostarcza od 50% do 64% rekordowej wielkości wymienionych ryb¹⁰.

2. Wyspy Columbretes - Hiszpania

W 1990 roku, 50 kilometrów od środkowej części wschodniego wybrzeża Hiszpani, powstał morski rezerwat przyrody. Jego powierzchnia wynosi 5 493 ha, a obszar Natura 2000, w którego skład wchodzi rezerwat, ma powierzchnię 12 306 ha. Na obszarze rezerwatu jest ponad 3000 ha strefy bez połowów, gdzie żadna forma poławiania nie jest dozwolona. W strefie buforowej o powierzchni 2 381 ha dozwolone są jedynie połowy tradycyjnego rybołówstwa przybrzeżnego. Te działania ochronne pozwoliły na zwiększenie wielkości osobników i liczebności

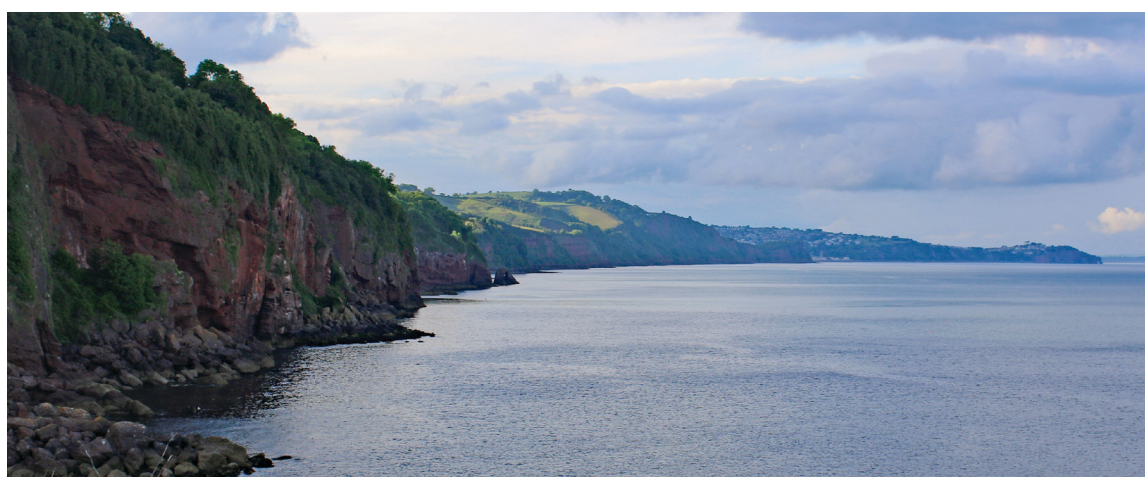
zwierząt w rezerwacie oraz „rozlanie się” ich na pobliskie obszary połowowe. Korzyści, jakie otrzymali rybacy poławiający langusty, zrównoważyły zmniejszenie łowisk dzięki wzrostowi masy poławianych skorupiaków. Co więcej, ochrona przyrody na tym terenie zapewniła wzrost znaczenia innych usług ekosystemowych, przyczyniających się do rozpowszechnienia nurkowania i prowadzenia badań naukowych – przyciąga 2500 pletwonurków rocznie, z czego każdy z nich zostawia tam średnio ok. 350 EUR za pobyt¹¹.

3. Zatoka Lyme - południowo-zachodnia Anglia

Rafy w północnej części Zatoki Lyme (południowo-zachodnia Anglia) to miejsca o dużej wartości przyrodniczej, wyróżniające się bogatą różnorodnością biologiczną. Zagrożeniem dla raf była działalność związana z wydobywaniem przegrzebków. Z tego powodu w 2008 roku na terenie Zatoki Lyme utworzono rezerwat. Okolica stała się jeszcze bardziej atrakcyjna z punktu widzenia turystyki, zapewnia wypoczynek oraz wiele zajęć rekreacyjnych, takich jak nurkowanie, wędkarstwo morskie czy obserwowanie

dzikiej przyrody. To z kolei skutkuje możliwością rozwoju ekonomicznego dla firm nurkowych (oferujących usługi takie jak sprzęt i szkolenia), wypożyczalni łodzi, a także dla organizacji wypraw wędkarzy morskich i/lub nurków. To wszystko przekłada się na dochody lokalnych społeczności. Dochód dla operatorów turystycznych szacowany był na ponad 18 mln GBP. Dla porównania zyski z połowów przegrzebek wyceniono na niespełna 2 mln GBP¹².

OBSZARY CHRONIONE NA MORZU BAŁTYCKIM

W jaki sposób rybacy mogą włączyć się w planowanie ochrony morskich obszarów chronionych?¹³

Śledźmy strony internetowe - urzędów morskich, parków narodowych lub regionalnych dyrekcji ochrony środowiska, gdzie pojawiają się informacje o planowanych pracach nad planami ochrony i terminach konsultacji społecznych.

Kontaktujmy się bezpośrednio z powyższymi urzędami, jeśli nie ma jasnych informacji o terminach konsultacji.

Dzielmy się informacjami z terenu! Aby poznać cenne przyrodniczo gatunki czy siedliska, można zanotować ich lokalizacje oraz zrobić zdjęcia. **Dokumentujmy potencjalne i istniejące** zagrożenia dla przyrody. Znajomość chronionego obszaru pozwala na skuteczniejsze planowanie jego ochrony.

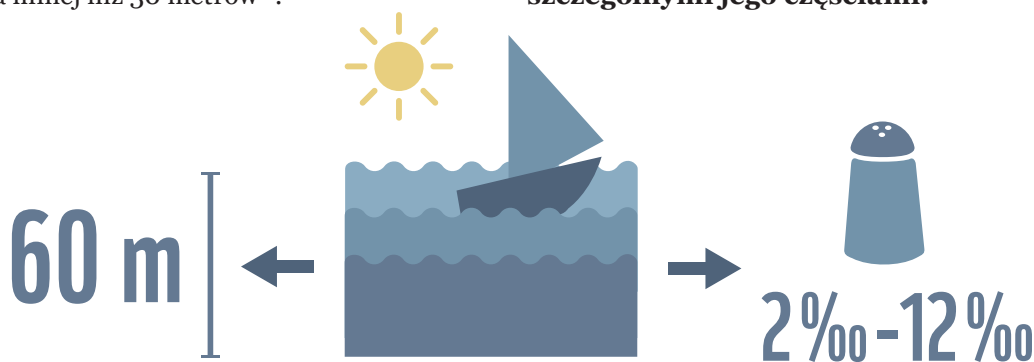
Pamiętajmy, że termin składania uwag to zazwyczaj 21 dni. Nie można przegapić tego momentu, bo uwagi przesłane po terminie mogą nie zostać uwzględnione.

Angażujmy w proces konsultacji planu przedstawicieli wszystkich zainteresowanych grup społecznych z danego obszaru. Dobrym pomysłem jest zorganizowanie spotkania dla lokalnych mieszkańców czy przedstawicieli lokalnych biznesów, w celu porozmawiania o ich obawach czy pomysłach dot. ochrony przyrody danego obszaru. Zapraszamy na spotkania wszystkie osoby, które mogą być zainteresowane tematem. Przy organizacji takich spotkań, warto skontaktować się z lokalnymi lub ogólnopolskimi organizacjami pozarządowymi, które być może chętnie pomogą.

Wyjątkowe morze

Morze Bałtyckie jest morzem nietypowym, a przeto wyjątkowym. Co sprawia, że jest takie niezwykle? **Bałtyk jest największym zbiornikiem wody słonawej** (czyli o zasoleniu niższym niż typowe wody morskie) **na świecie**. Do tego jest **morzem płytkim**, gdyż średnia głębokość wynosi tylko 60 metrów, przy czym na jednej trzeciej powierzchni wynosi ona mniej niż 30 metrów¹⁴.

To, że Morze Bałtyckie jest morzem płytkim, jest spowodowane tym, że położone jest na kontynencie, a nie pomiędzy kontynentami. Dodatkowo takie zbiorniki **charakteryzuje to, że są prawie całkowicie odcięte od oceanów**¹⁵, co dotyczy też naszego morza, które jest połączone z Oceanem Atlantyckim wąskimi Cieśninami Duńskimi. **Gdyby nie to połączenie, szybko stałoby się słodkim jeziorem**, ponieważ zasilają go liczne rzeki oraz opady atmosferyczne. **A sól jest niezbędna dla jego ekosystemu i organizmów w nim żyjących**. Tylko regularne duże wlewy słonej wody są w stanie utrzymać wystarczający poziom zasolenia dla bałtyckich organizmów żywych. Słone wody nieprzerwanie sączą się do Bałtyku przez Cieśniny Duńskie, lecz jest ich za mało. Wlewy występowały dawniej

po kilka na dekadę, obecnie są dużo rzadsze, a **ostatni duży wlew obserwowano zimą 2014 r.**¹⁶

Jeśli mówimy o zasoleniu, to kolejną cechą, która sprawia, że Bałtyk jest morzem wyjątkowym, są występujące w nim **różnice w zasoleniu i w temperaturze wody pomiędzy poszczególnymi jego częściami**.

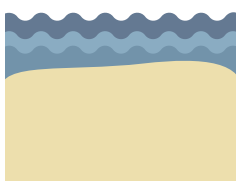
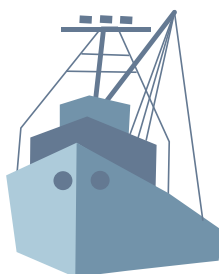
Na północy bałtyckie wody są prawie całkowicie słodkowodne i zimne, natomiast na południu przeważają wody cieplejsze i bardziej słone. Wody wysunięte najbardziej na północ w zimie pokrywa lód¹⁷.

Dodatkowo **linia brzegowa Morza Bałtyckiego jest bardzo urozmaicona**. Na południowym wybrzeżu możemy znaleźć dobrze znane nam długie, piaszczyste plaże. Poza tym bałtycki brzeg obfituje w wyspy, wysokie klify, mokradła czy trzcinowiska.

Wszystko to, co sprawia, że Bałtyk jest morzem wyjątkowym, powoduje, że jest ono również morzem bardzo wrażliwym na zmiany zachodzące w środowisku, zanieczyszczenia i zmianę klimatu.

Po co Bałtykowi obszary chronione?

Bałtyk otoczony jest przez 10 krajów zamieszkiwanych przez ponad 150 milionów ludzi. W samym zlewisku Bałtyku żyje ich ponad 80 mln. Rybołówstwo, żegluga, turystyka i rekreacja, energetyka (podwodne kable i rurociągi, farmy wiatrowe), działalność wojskowa, to tylko niektóre z działań człowieka, które wywołują bardzo silną presję na środowisko Morza Bałtyckiego i jego mieszkańców, a jednocześnie dają miejsca pracy i utrzymanie wielu tysiącom ludzi.

Dzięki ograniczeniu działalności człowieka **obszary chronione stanowią oazę spokoju dla morskich organizmów żywych**. Dzięki nim organizmy mogą bez przeszkód żyć i się rozmnażać. W zależności od rodzaju obszaru, chronione są także cenne siedliska, takie jak podwodne łąki, głazowiska, rafy czy nadmorskie wydmy. W obliczu bardzo silnej presji, którą wywieramy na nasze morze i jego mieszkańców, takie azyle są bardzo potrzebne morskiej przyrodzie, by mogła właściwie się rozwijać.

Obszary chronione są podstawą ochrony różnorodności biologicznej, czyli, mówiąc inaczej, bogactwa gatunków i siedlisk, jakie zapewnia środowisko. A właśnie dzięki różnorodności środowisko, w tym wypadku morze, jest zdrowe i łatwiej radzi sobie z zagrożeniami, m.in. ze zmianą klimatu. Obszary chronione wzmacniają odporność morza na zmianę klimatu, która mocno oddziałuje na Morze Bałtyckie.

Bałtyk bez swojej przyrody straciłby swoją wyjątkowość i wszystko to, co nam się z nim kojarzy, np. długie piaszczyste plaże, trawiaste wydmy czy podwodne łąki. Już teraz coraz rzadziej widuje się bałtyckiego dorsza czy morską karpia na plaży. Ochrona Bałtyku pozwoli nam cieszyć się wspomnieniami z nad morza jak najdłużej.

PRZYPISY KOŃCOWE

- ¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.
- ² Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.
- ³ R. Constanza i in., The value of the world's ecosystem services and natural capital. Nature, 1997, s. 387.
- ⁴ The economic benefits of the Natura 2000 Network: Synthesis report 2012, Unia Europejska 2013.
- ⁵ C.L. Martin i in., Exploring recreational fishers' perceptions, attitudes, and support towards a multiple-use marine protected area six years after implementation, Marine Policy 73, 2016.
- ⁶ Pew Oceans Commission, America's living oceans: charting a course for sea change, 2003.
- ⁷ B. Halpern, R. Warner, Marine reserves have rapid and lasting effects, Ecology Letters, 2002.
- ⁸ S. Troeng, C. Drews, Money Talks: economic aspects of marine turtle use and conservation, WWF Int, 2004.
- ⁹ WWF FR C. Piante, WWF Med G. Di Carlo, Fishermen engagement in Mediterranean marine protected areas a key element to the success of artisanal fisheries management, 2014.
- ¹⁰ The benefits of marine protected areas, Australian Government, Department of the Environment and Heritage, 2003.
- ¹¹ Russi D., Pantzar M., Kettunen M., Gitti G., Mutafoğlu K., Kotulak M. & ten Brink P. Socio-Economic Benefits of the EU Marine Protected Areas. Report prepared by the Institute for European Environmental Policy (IEEP) for DG Environment, 2016.
- ¹² 3 Commonwealth of Australia 2003. The benefits of marine protected areas.
- ¹³ P. Pawlaczyk, Klub Przyrodników, Natura 2000 i inne wymagania europejskiej ochrony przyrody – Niezbędnik przyrodnika, 2012.
- ¹⁴ ICES CIEM, Baltic Sea Ecoregion - Ecosystem overview, 2018.
- ¹⁵ Hakanson L., Charakterystyka fizycznogeograficzna zlewiska Morza Bałtyckiego. Środowisko Morza Bałtyckiego, 1991.
- ¹⁶ Walczowski W. i inni, zjawisko słonych wlewów z Morza Północnego do Bałtyku, Konferencja Bałtyk, 2015.
- ¹⁷ ICES CIEM, Baltic Sea Ecoregion - Ecosystem overview, 2018.

Wydawca: **Fundacja WWF Polska, 2022**

Publikacja powstała we współpracy z **Fundacją im. Heinricha Bölla w Warszawie** w ramach projektu „**Morskie obszary Natura 2000**”

Przygotowanie merytoryczne: **Jadwiga Ziomacka, Rafał Jankowski**

Koordynacja projektu ze strony HBS: **Beata Cymerman**

Druk: **Agencja Wydawnicza EKOPRESS**

Publikacja ta została wydana na licencji Creative Commons:

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych-Brak dodatkowych ograniczeń (CC BY-NC-ND 4.0).

Tekst licencji można pobrać pod adresem:

// creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.pl

HEINRICH BÖLL STIFTUNG

WARSZAWA

Polska

Fundacja im. Heinricha Bölla to niemiecka fundacja zielonej polityki, która działa w ponad 60 krajach poprzez 34 biura zagraniczne na rzecz zrównoważonego rozwoju, demokracji płci i międzykulturowego porozumienia. Przedstawicielstwo w Warszawie prowadzi projekty w obszarach Energia & Klimat, Demokracja & Prawa Człowieka, Europa & Sprawy Międzynarodowe, Europejska Polityka Rolna oraz Dialog Bałtycki. Celem Fundacji jest wzmacnianie demokracji i praw człowieka, zwiększanie partycypacji obywatelskiej oraz promowanie długofalowej, zrównoważonej modernizacji społeczno-ekonomicznej w oparciu o trwałe i sprawiedliwy rozwój oraz czyste środowisko. Osia łączącą wszystkie działania są wspólne europejskie wartości.

Fundacja im. Heinricha Bölla w Warszawie
ul. Żurawia 45
00-680 Warszawa
tel. +48 22 44 01 333
e-mail: pl-info@pl.boell.org
[www: pl.boell.org](http://www.pl.boell.org)

Naszą misją jest powstrzymanie degradacji środowiska naturalnego i budowanie przyszłości, w której ludzie będą żyć w harmonii z naturą.

razem możemy więcej

wwf.pl

Fundacja WWF Polska – Jesteśmy częścią międzynarodowej organizacji ekologicznej, która od 1961 roku chroni przyrodę na całym świecie, a od 2001 roku również w Polsce. Ratujemy zagrożone gatunki, promujemy zrównoważone rybołówstwo i rolnictwo oraz działamy na rzecz ochrony klimatu. Walczymy z nielegalnym handlem ginącymi gatunkami roślin i zwierząt. Staramy się o to, aby morza i rzeki były pełne życia.

Fundacja WWF Polska
Usypiskowa 11
02-386 Warszawa
tel. +48 22 660 44 33
e-mail: kontakt@wwf.pl
[www: wwf.pl](http://www.wwf.pl)